

Jedným dychom :

Držitelia

Autorka: Celestína Minichová

Názov analýzy: Držať sa v šachu vlastnej neistoty

Ako veľmi sme schopní*é spochybňovať všetko, čím sme? Kedy už ide viac o nezdravú než konštruktívnu sebakritiku? V čom všetkom vieme byť otrokmi samých seba? Kde končí tichá akceptácia prospešným kompromisom a kde začína pohodlná pasivita? Podobnými myšlienkami sa zaoberá aj najnovšie dielo *Držitelia* súboru *Jedným dychom*.

Postupne vchádzame do sály a pritom nevedomky vstupujeme do konverzácie s priestorom i so samým sebou. Premiéra sa uskutočnila v Štúdiu 12, ktoré je špecifické svojimi architektonickými dispozíciami. Vidíme vyvýšené pódium zakliesnené medzi dvoma stĺpmi, hľadisko sa rozprestiera po oboch dlhších stranách javiska. Niektoré časti scény však pre stĺpy zostávajú trochu skryté. Prázdne stoličky v prítomnosti prázdneho pódia. Ide o akési „iné“ teritórium, do ktorého nie sme pozvaní*é, môžeme ho však skúmať pohľadom z diskutabilnej blízkosti. Odkiaľ presne, je už však na nás, máme možnosť voľby. Ako samotná režisérka diela Veronika Malgot uviedla: *„Myslím si, že divák by si mal vystavať svoj vlastný svet okolo toho, čo mu ja ponúknem. Držanie sa – všetko sa drží všetkého – my všetci sa držíme na tejto zelenej ploche symbolizujúcej svet. Zelená ako planéta Zem, niečo živé, organické, no trochu aj toxické. Plány lietajú jeden nad druhým. Nie je nevyhnutné, aby bolo všetko dešifrované. Som za prítomnosť a existenciu mnohých interpretácií.“* A teda sme tu – našou úlohou je rozhodnúť sa a vybrať si stranu, sedadlo, pozíciu –, zvolili sme. Sediac oproti sebe hypnotizujeme neznámo v strede medzi nami. Čakáme.

Rázny príchod a silný „beat“. Dvaja, ona (Barbora Janáková) a on (Michal Heriban), vyskakujú na vytýčené územie – javisko potiahnuté zeleným baletizolom. Vzpriamene stoja v zvláštnych, umelých odevoch, ktoré sa javia genericky a nepohodlne (obopínajú postavy performerky a performeru brániac im vo voľnom pohybe). Začína prológ. Scéna je presiaknutá rôznymi typmi náznakov. Využívanie vizuálnych prvkov (scéna, kostýmy, rekvizity) a ich načítanej symboliky dodáva priority lyrickým médiám epickosť. Audio nahrávka poetického textu nahovorená mnohými hlasmi znie priestorom, uvádza nás do atmosféry toho, čo uvidíme a

simultánne nabáda k odchytniu mnohorakých významov. Zároveň nám však poskytuje možnosť naladiť sa na to, čo možno už dlhšie sami cítime.

Postupne zisťujem, ako veľmi výber miesta ovplyvňuje naše vnímanie predstavenia. Sledovaním performerky a performeru striedavo spredu a odzadu spoznávame iné časti príbehov než publikum oproti nám. Naskytá sa nám však aj príležitosť nechať si prerozprávať to, čo nevidíme – pohľadom na tých druhých, na ich mimiku a autentické reakcie. Môj zrak tak nepretržite behá medzi scénou a protihľadiskom. Trpezlivosť, šťastie, rovnováha či žiarlivosť, chamtivosť a neskúsenosť. Spoločné performatívne telo je v dialógu so skupinovým telom diváctva. Akú rolu zastupuje performerka a akú rolu performer? Kto je dominantnejším jedincom? Čo sú príbehy, ktoré nám rozprávajú? Ako sa navzájom držia vo svojich sieťach? Aké typy vzťahov zdieľajú medzi sebou a s nami? Odpovede môžeme len tušiť, sami si skladáme puzzle s vlastnými doslovmi či prívlastkami.

V tanečnom diele *Držitelia* dochádza k viacerým zmenám – zvonka aj zvnútra, menia sa scény, charaktery Janákovvej a Heribana, aj typ (u)držania (sa). S jemnou, formálnou zmenou spravidla prichádza aj jemná obsahová – posunutý naratív, trochu iná symbolika. Ako prvé farebná koža – kostýmy, ktoré nedovoľujú performerke a performerovi vykonať väčší pohyb. Nie sú ničím odlišiteľní, reprezentujú každého človeka, sú/sme zviazané*í. Zmena. Na scénu prichádzajú gumené cukríky. Uzurpovanie si „potešenia“ len a len pre seba. Prejedanie sa a vzápätí vyvrátenie toho, čo sprvu bolo tak neodolateľné. A všadeprítomná zelená. Výmena kostýmov. Tepláky a biele tričká. Obrázok automatu na žuvačky a cukríkov na chrbte performeru. Akoby bol viacvýznamovým zdrojom jej závislosti. To sladké potešenie, ku ktorému neustále prichádza(me), aj napriek tomu, že jej (nám) to v istom zmysle škodí. Na druhej strane to ale umožňuje aj pokračovať. Akt pomoci.

Zmena. Heriban a Janáková sa navzájom udržiavajú na vyvýšenej plošine. Na vytýčenom území. Čo by pre nich/nás znamenalo odtiaľ vystúpiť? Prepadnúť za? Možno ocitnutie sa v ďalšom a ďalšom neznáme, či stratu istoty. Akoby vystúpiť z priestoru znamenalo stratiť sa navzájom.. Ocitnúť sa mimo zaužívaného systému. Diváctvo je priamo konfrontované s neistotou takmer až haptickým kontaktom s telami performeru a performerky, pretože ak by sa navzájom ne(u)držali, zrútili by sa do prvého radu hľadiska. Veľký fyzický výkon. Balans. Sila. Prekonávanie sa.

Stop. Znovu začína lov – tentokrát v podobe hľadania čiernych vriec s novými kusmi odevov. Zelené športové svetre a tenisky pre neho aj pre ňu. Žeby azda boli len ovládaní „vyššou silou“? Pribúdajú vrstvy odevov a cukríky. S nimi pribúdajú aj významy. Nezištná ponuka pomoci a následné odsotenie. Odmietnutie. Kvôli čomu tu stále ostávame? Objímanie sa, či súperenie? Zmena scény. Preoblečenie. Prichádza

kabaret. Výrazné kostýmy a dynamika pohybov. Prekvapenie z ráznej zmeny zobúdzá v pozorovateľoch a pozorovateľkách ďalšie otázky. Do hry vstupuje chaos, irónia, zábava. Odľahčenie naratívu môže byť však znova viacznačné. Začínam si výraznejšie uvedomovať politický kontext diela, v podvedomí sa mi vyjavuje aktualizčný moment. Kabaret kultúrnej politiky dnešných dní je čoraz radikálnejší, drsnejší. Dokedy budeme držaní*é v tomto systéme? Dokedy vydržia granty, ktoré umožňujú kultúrnu produkciu? Aké projekty môžu byť ešte podporené a aké už viac nie? Dokedy to kultúrna obec bude schopná a ochotná vydržať? Aká reakcia je vhodná? Schovať sa? Odísť? Do toho stále intenzívny zvuk. Potrebujem zmenu a tak mi pohľad odbieha preč od centra diania. Zrazu si všímam svetlá, tie vytvárajú kontúrované tiene na stenách. Vzniká zaujímavý dialóg medzi tieňmi performerky a performerera. Príbeh sa odohráva teda aj na tlmenejšej úrovni, na okraji pohľadu. Ide o nenásilnú metavrstvu diela.

Zmena priestoru. Heriban sa presúva pod baletizol a vytvára kopec či možno istý typ nádoru, ktorý postupne rastie a naberá na viditeľnosti. Janáková sa ho snaží zastaviť, vytiahnuť spod baletizolu. Nejde to, on zostáva schúlený na svojom pôvodnom mieste, ona to postupne prijíma. Dobývajú vrchol, či možno dusiac to, čo sa v nás skrýva, performerka vysadá na vzniknutý hrboľ. Istý čas necháva situáciu plynúť, no po chvíli prichádza zmena narácie. Performerka zoskočí z javiska a začína nečakaný príhovor k publiku. Akoby vystupovala zo svojej dovedajšej roly, rozpráva naliehavo a úprimne, kladie rečnícke otázky, prirodzene sa presúva medzi rôznymi témami, ktoré ju zväzujú zvonka aj zvnútra. Sme priamo oslovení*é a *“odmietame zostať bez odpovede”*.

Odborné korektúry: Katarína K. Cvečková

Jazykové korektúry: Anna Zajacová

Foto: Bara Podola

Jedným dychom: Držitelia

Réžia: Veronika Malgot

Choreografia: Michal Heriban

Hudba: Juraj Čech

Dramaturgia: Marek Godovič

Interpretácia: Barbora Janáková a Michal Heriban